

Priporočila glede politike spodbujanja enakosti spolov in pravičnosti pri financiranju raziskav

Uvod

Namen te kratke predstavitve je ponuditi priporočila in strateške ukrepe za spodbujanje enakosti spolov in pravičnosti v procesih financiranja raziskav, v programih in v organizacijah za financiranje raziskav (v nadaljevanju tudi s kratico OFR). Namenjena je nacionalnim organizacijam za financiranje raziskav v Evropski uniji in v pridruženih državah na vseh ravneh izvajanja, od individualnih do institucionalnih, regionalnih, nacionalnih in drugih. Priporočila temeljijo na rezultatih evropskega projekta CHANGE (2018-2022) znotraj programa Obzorje 2020 (H2020), ki v okviru direktorata za “znanost z družbo in za družbo” (SwafS)(Evropska komisija 2020a, 2020b) obravnava raziskave in akademska okolja, ki vključujejo vidik enakosti spolov.

Razmere, nanašajoče se na raziskovalne programe in financiranje, v katerih je vključen spolni vidik, so bile analizirane in ovrednotene za OFR-je šestih sodelujočih držav – Avstrije, Nemčije, Izraela, Portugalske, Slovaške in Slovenije. V okviru te analize in evalvacije so člani ekipe CHANGE opravili intervjuje s strokovnjaki, pripravili strategije in izvedli delavnice za udeležence, podprte z mapiranjem le-teh, s čimer so pridobili pregled nad dimenzijo spola pri financiranju raziskav v njihovih državah. Rezultat tega procesa je bila prepoznava ukrepov za ublažitev razlik in neravnovesij med spoloma ter s tem spodbujanje dostopnejših, bolj raznolikih, pravičnejših in družbeno bolj odgovornih mehanizmov financiranja raziskovalnih dejavnosti na vseh sistemskih ravneh. Podrobno poročilo je bilo objavljeno na spletni strani projekta (CHANGE 2022).

Kompleksnost raziskovalnega prostora

OFR-ji so ključni akterji pri določanju raziskovalnih tem, programov in celo vrste raziskav in metod, slonečih na potrebah, ki jih opredelijo znanstvena skupnost in vlade. Zato je zelo pomembno, da imajo vse zainteresirane strani, ki sodelujejo v financiranju raziskav – oblikovalci politik, zakonodajalci, ministrstva, OFR-ji itd. – na voljo politične smernice in praktična orodja za pravično razporeditev sredstev, da bi izboljšali enakost spolov in tako povečali koristi za družbo.

Raziskovalno okolje je zelo zapleteno in ga večinoma usmerjata trg in konkurenca. Dokazano je, da so ženske in tudi druge raziskovalne skupine pogosto onemogočene ali izključene iz možnosti financiranja raziskav. Z drugimi besedami, sistem financiranja raziskav je manj dostopen za nekatere vrste raziskovalcev, torej so sredstva za raziskave dodeljena manj pravično.

Raziskave lahko pomembno prispevajo h gospodarski rasti in k blaginji, zadovoljujejo nacionalne potrebe ter globalne izzive in izboljšujejo splošno družbeno blagostanje (OECD 2015).

Financiranje raziskav je glavni regulator spodbujanja znanstvenih raziskav in je zato neobhodno za družbene koristi in blaginjo. Poleg tega je ključni element podpore posameznim raziskovalcem na njihovi karierni poti, pri njihovem osebnem razvoju in poklicnem napredovanju.

Na splošno je raziskovalno okolje zelo raznoliko in ima številne strukture ter mehanizme financiranja raziskav, ki so vpeti v različnih tradicijah, kulturah in nacionalnih kontekstih:

- Raziskovalne in razvojne dejavnosti (R&R) se delijo na temeljne in aplikativne raziskave ter eksperimentalni razvoj (OECD 2015).

- Posamezne vrste raziskav dajejo različne znanstvene rezultate in prispevke, npr. temeljno znanje, poklicno prakso in strokovnost, patente ali izdelke. Vsaka vrsta raziskav zajema različna znanstvena področja (STEM, SSH) in raziskovalne metodologije (kvantitativne, kvalitativne, mešane) ter se lahko izvaja z različnimi pristopi (monodisciplinarnimi, multidisciplinarnimi, interdisciplinarnimi).
- Obstaja veliko različnih organizacij, ki se ukvarjajo s financiranjem raziskav. Razvrščene so v naslednje sektorje: podjetja, visokošolsko izobraževanje, zasebni neprofitni sektor in država (ibidem). Vsak sektor ima lahko različne raziskovalne potrebe ali vire, zato verjetno spodbuja različne vrste raziskav na različnih področjih, z različnimi pristopi in metodologijami.

- Obstaja več instrumentov financiranja podpore znanstvenemu delu raziskovalcev, to so predvsem individualne štipendije in donacije ali institucionalni raziskovalni projekti, vsak od njih pa ima različne zahteve v postopku prijave in evalvacije.
- V vsaki državi in v vsakem raziskovalnem sektorju se raziskave obravnavajo drugače glede na njihove medsebojne povezave s poklicnim napredovanjem ali z drugimi vidiki znanstvene potrditve. V nekaterih primerih znanstvena produktivnost velja za najpomembnejše merilo za poklicno napredovanje, medtem ko so drugi prispevki ali karijerne poti v tem smislu manj cenjeni.

Številni kazalci iz preteklih desetletij dokazujejo, da so neenakosti med spoloma v znanosti in

raziskovanju še vedno prisotne (gl. SHE Figures, 2021, str. 18). Ženske predstavljajo približno polovico (včasih pa tudi več) diplomantov doktorskega študija, a je njihov delež med vodilnim akademskim osebjem ali raziskovalci veliko manjši. Redkeje kot moški ustvarijo znanstvene publikacije in v večini primerov redkeje kot moški prejmejo sredstva za raziskave, ko se potegujejo zanje (ibidem, strani 27, 194, 138, 259). Zdi se, da nekaj v raziskovalnem sistemu pri ženskah ne deluje tako kot pri moških.

Čeprav bi morale kompleksno raziskovalno okolje ustrezati različnim vrstam raziskovalcev, je financiranje raziskav pogosto bolj dostopno le določenim vrstam raziskovalcev. Posledično so sredstva manj pravično razporejena.

Neravnovesja in zapostavljanja v postopku financiranja

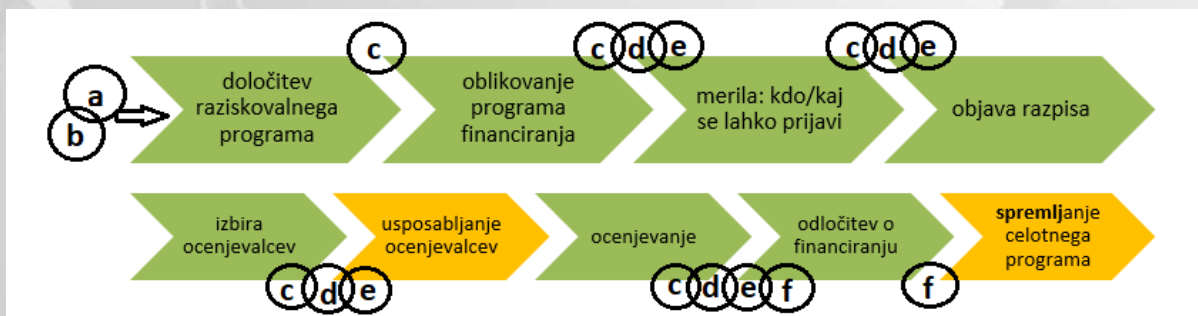
V splošnem postopku financiranja se ženske pogosto srečujejo z diskriminacijo in ovirami, zato sčasoma izpadejo ali so izključene iz sistema. Posledično se znanstveni potencial žensk ne udejanja v celoti, s tem pa so tudi koristi za družbo manjše, kot bi lahko bile.

Nekateri predsodki in ovire v postopkih financiranja izhajajo iz pomanjkljivosti v znanstvenih organizacijah, ki izvajajo raziskave, ali v družbenih in kulturnih strukturah, drugi pa so lahko posledica pomanjkanja ozaveščenosti, napačnih prepričanj ali togih struktur znotraj znanstvenih organizacij. Eden od glavnih razlogov za odpor in nasprotovanje enakosti spolov in pravičnosti v financiranju raziskav je dojemanje meritokracije kot edinega merila za ocenjevanje ter enakosti spolov kot nečesa nezdržljivega z akademsko odličnostjo.

Na splošno povedano je velik del sistemov financiranja raziskav še vedno konservativen in manj prožen ali prilagodljiv sodobnim trendom ter razvoju v raznolikem raziskovalnem okolju.

Večina postopkov financiranja ima precej splošno strukturo, ki obsega nekaj različnih faz, kot je prikazano na sliki 1. V tem postopku se ženske pogosto soočajo s pristranskostjo in ovirami, zaradi katerih se sčasoma izločijo ali pa so izključene iz sistema (Sato et al., 2020). Posledica tega je začaran krog: manjša raziskovalna produktivnost, s tem pa manj napredovanja, manj možnosti financiranja v prihodnosti in tako naprej. Skratka, financiranje raziskav iz različnih razlogov ni vselej enako dostopno vsem usposobljenim raziskovalcem, zato se znanstvena zmogljivost in nadarjenost žensk ter drugih skupin raziskovalcev ne uresniči v celoti, s tem pa so tudi koristi za družbo manjše, kot bi lahko bile.

Slika 1: Splošno zaporedje (obravnano zeleno) in neobvezni razdelki (oranžna) v splošnem postopku financiranja raziskav, pristranskosti in ovire so označene s črkami.

V okviru projekta CHANGE so bile v postopkih financiranja v vseh analiziranih državah pogosto ugotovljene ovire in pristranskosti, a se njihov obseg razlikuje od države do države ali celo od regije do regije ali med posameznimi organizacijami ali sektorji znotraj iste države.

S temi pristranskostmi in ovirami bi lahko pojasnili vrzeli in neravnovesja, ki se skozi desetletja odražajo v različnih kvantitativnih kazalcih (cf. SHE Figures):

a Nizek odstotek žensk na nekaterih znanstvenih področjih (npr. STEM).

b Pomanjkanje podpornih delovnih orodij ali okolij v organizacijah, ki izvajajo raziskave, v nasprotju s preobremenjenostjo pri delu, z neravnovesji med poklicnim in zasebnim življenjem ter z negotovimi delovnimi pogoji, ki ženskam ali drugim skupinam včasih preprečujejo enake možnosti pri prijavih za sredstva in sodelovanje v raziskavah

c Odličnost in meritokracija kot prevladujoče ocenjevalno merilo, ki ga določa predvsem “raziskovalna produktivnost”. Poleg tega se enakost spolov pogosto dojema kot nezdržljiva z akademsko odličnostjo.

d Diskriminatorni predpogoji in evalvacijski postopki, nepregledna ali nejasna merila

e Pomanjkanje ozaveščenosti o enakosti spolov, usposabljanja in strokovnega znanja ocenjevalcev

f Pomanjkanje ali nezadostnost politik ali pravnih instrumentov na področju enakosti spolov.

Kot je prikazano na sliki 1, so nekatere od ugotovljenih pristranskosti in ovir (a-b) neodvisne od postopkov financiranja in izhajajo iz pomanjkljivosti v organizacijah za izvajanje raziskav ali v družbenih in kulturnih strukturah, druge (c-f) pa so lahko posledica preslabe ozaveščenosti, napačnih prepričanj ali togih struktur znotraj OFR-jev.

Najpogostejša rdeča nit med OFR-ji je eksplicitno meritokracija (“c” na sliki 1) kot prevladujoče ocenjevalno merilo, medtem ko se implicitno enakost spolov dojema kot nezdržljiva z akademsko odličnostjo. Temu zakoreninjenemu pojmovanju pogosto sledita odpor in nasprotovanje vključevanju enakosti spolov in pravičnosti kot medsektorske teme v proces financiranja.

Ključno sporočilo je, da trenutna hegemonistična procedura financiranja raziskav, kot se zdi, še ni prilagojena sodobnim trendom in razvoju v raznolikih raziskovalnih okoljih. Posledično različni načini raziskovanja in različne vrste raziskovalcev niso deležni enakih možnosti financiranja. Ta povzetek zato ponuja alternativne in prožnejše perspektive, ki jih je zelo priporočljivo vključiti v OFR-je, da bi zagotovili bolj vključujoč in raznolik sistem financiranja raziskav. Neprilagodljivi sistem je treba prilagoditi različnosti.

Strateška priporočila

Dejansko, učinkovito prilagajanje dobrih praks, ki vključujejo enakost spolov, v OFR-jih ne sme biti prostovoljno, naključno ali občasno, pač pa mora biti posledica dobro uveljavljene logike in načel, vključenih v politiko in postopke organizacije.

Zato so v tem razdelku navedena štiri priporočila, ki jih je treba vnesti v politike OFR-jev, znanstvenih organizacij, oblikovalcev politik, zakonodajalcev in drugih zainteresiranih strani, ki sodelujejo pri financiranju raziskav, da bi bilo vključevanje vidika spola v njihove postopke in kulture učinkovito in trajnostno:

1. Načrti za enakost spolov kot nacionalno merilo upravičenosti ter enakost spolov kot kazalec kakovosti organizacij za financiranje in tistih za izvajanje raziskav
2. Mehanizmi komunikacije in sodelovanja med organizacijami za financiranje in tistimi za izvajanje raziskav
3. Kombinacija različnih vrst ukrepov, ki se izvajajo v vseh fazah procesa financiranja na vseh sistemskih ravneh
4. Več ocenjevalnih meril za podporo različnim raziskovalnim potem

1. Načrti za enakost spolov kot nacionalno merilo upravičenosti ter enakost spolov kot kazalec kakovosti organizacij za financiranje in tistih za izvajanje raziskav

Enakost spolov je bila priznana kot ključni cilj v evropskem raziskovalnem prostoru (EK, 2020). Od leta 2021 tako poteka vključevanje načela enakosti spolov s pomočjo opredelitve institucionalnih načrtov za enakost spolov (Gender Equality Plans, okrajšano GEPs-ov) kot merila upravičenosti za javne organe, javne in zasebne raziskovalne organizacije ter javne in zasebne visokošolske ustanove, ki se prijavljajo na razpise programov financiranja raziskav Obzorje Evropa (EIGE, 2022).

Priporočila skupine CHANGE:

- Razširiti zahteve po institucionalnih *GEPs*-ih kot merila upravičenosti na druge nacionalne, regionalne in institucionalne programe financiranja (poleg Obzorja Evropa).
- Načrti za enakost spolov naj bodo obvezni za javne organizacije za financiranje raziskav, te naj bodo odgovorne za izvajanje in spodbujanje ozaveščenosti o enakosti spolov v svojih organizacijskih postopkih in kulturah.
- Spodbujati javne in zasebne OFR-je k izvajanju institucionalnih načrtov za enakost spolov tako, da se jih uporablja kot kazalnike kakovosti za družbeno odgovorne institucije, npr. na lestvicah družbene odgovornosti podjetij ali pri certificiranju shem nagrajevanja.
- Enakost spolov je treba vključiti, upravljati, vsestransko upoštevati in spremljati kot medsektorsko temo v postopkih financiranja in pri vseh raziskovalnih projektih, za kar naj poskrbijo izvedenci za enakost spolov in usposobljeno osebje ter ocenjevalci OFR-jev.

2. Mehanizmi komunikacije in sodelovanja med ofr-ji in znanstvenimi organizacijami

Znanstveno raziskovanje in financiranje raziskav sta močno prepletena na znanstvenih kariernih poteh moških in žensk v visokošolskem izobraževanju, industriji in drugih raziskovalno usmerjenih organizacijah. Dostop raziskovalcev do sredstev je pogosto odvisen od njihove pripadnosti organizacijam za izvajanje raziskav ter podpori, ki so je deležni od le-teh. Običajen predpogoj za pridobitev sredstev za mnoge temeljne raziskave je npr., da je prosilec član vodilnega kadra visokošolske ustanove. Zato postopki financiranja raziskav niso nekaj samostojnega, ampak so nadaljevanje predprijava v organizacije, ki izvajajo raziskave. OFR-ji se pogosto premalo zavedajo vzajemnih posledic in vplivov faze pred oddajo vloge na prosilce. Poleg tega imajo lahko koristi od izmenjave znanja in dobrih praks z drugimi OFR-ji, ki se soočajo z enakimi izzivi.

- Priporočila skupine CHANGE:
- Vzpostaviti mehanizme rednega komuniciranja in sodelovanja med OFR-ji in znanstvenimi organizacijami, znotraj delovnih skupnosti – OFR-ji in znanstvene organizacije ter med samimi OFR-ji.
- Naročiti organizacijam, naj si izmenjujejo znanje za prepoznavanje razlik ter pristranskosti in ovir med spoloma v njihovih postopkih, ter izmenjujejo primere dobre prakse.
- Odkrivati in odpravljati predpogoje ali točke ujemanja med OFR-ji in znanstvenimi organizacijami, kjer se ženske soočajo z več izzivi, ter prilagoditi oz. poskrbeti za večjo enakost spolov v postopkih.
- S stalno komunikacijo z drugimi organizacijami sprožiti in spodbujati ukrepe ne glede na institucionalno raven
- Odkrivati in odpravljati predpogoje ali točke ujemanja med OFR-ji in znanstvenimi organizacijami, kjer se ženske soočajo z več izzivi, ter prilagoditi oz. poskrbeti za večjo enakost spolov v postopkih.
- S stalno komunikacijo z drugimi organizacijami sprožiti in spodbujati ukrepe ne glede na institucionalno raven

3. Kombinacija različnih vrst ukrepov, ki se izvajajo v vseh fazah procesa financiranja na vseh sistemskih ravneh

Čeprav v teoriji pogosto razpravljamo ločeno o strategijah ali dobrih praksah, samo ena vrsta pakse ali strategije ne more zagotoviti preobrazbe ali spremembe, če je ne izvajamo z dodatnimi strategijami ali organizacijskimi orodji na vseh sistemskih ravneh (Benschop in Verloo 2011). Politika enakosti spolov v programu Znanost z in za družbo (z angl. kratico SwafS) v Evropskem raziskovalnem prostoru (angl. ERA) poudarja tudi potrebo po sistemskem pristopu k odpravljanju neenakosti med spoloma z institucionalnimi spremembami (EK, 2020a).

V okviru projekta CHANGE je bila predlagana tipologija šestih skupin dobrih praks z vključeno enakostjo spolov, ki so bile analizirane glede na cilje, tj. ciljne rešitve za določene vrzeli v postopku financiranja, ter na raven izvajanja ali področje vpliva, tj. glede na to, ali se orodje uporablja na individualni, institucionalni, regionalni ali nacionalni ravni. Vsak posamezni tip vključuje številne strategije ali dejanja, ki jih je mogoče izbrati in prilagoditi ali preoblikovati glede na krajevni kontekst posamezne institucije (CHANGE, 2022):

- 1 Posebna podporna orodja za raziskovalce
- 2 Strokovnjaki za enakost spolov in usposabljanje
- 3 Vključevanje načela enakosti spolov in ozaveščanje
- 4 'Fair play': organizacijska preglednost
- 5 Uravnotežena zastopanost spolov v organih odločanja
- 6 Politika enakosti spolov, proračun, predpisi in monitoring

Slika 2: CHANGE-ovih šest vrst dobrih praks z vključeno enakostjo spolov v procesu financiranja raziskav

Kot je prikazano na sliki 2, določene vrste dobrih praks lahko zmanjšajo vrzeli v določenih fazah procesa financiranja raziskav. Poleg tega so le nekatere prakse namenjene individualni ravni raziskovalcev (zlasti tip št. 1), medtem ko se večina praks nanaša na institucionalno raven in širše. Zato je mogoče trditi, da lahko le izvajanje kombinacije praks vseh šestih tipov v vseh fazah procesa financiranja in na vseh sistemskih ravneh spodbudi celovito in trajnostno spremembo v smeri večje enakosti spolov in po spolu bolj uravnoteženega raziskovalnega okolja.

Priporočila skupine CHANGE:

- Pred uvedbo ukrepov je priporočljivo razmisliti o njihovem namenu, ciljni skupini ter sistemski ravni oz. ravni izvajanja in vpliva.
- Organizacije za financiranje raziskav bi morale sprožati, spodbujati in izvajati kombinacijo več ukrepov z vključeno enakostjo spolov vseh šestih tipov v vseh fazah financiranja, prilagojenih posebnim potrebam vsake posamezne organizacije ter

znotraj njihovega vplivnega območja.

- Posebno pozornost je treba nameniti urejevalnim pravilom in spremljanju načrta za enakost spolov (ang. Gender Equality Plan ali GEP) skozi ves raziskovalni cikel. V primeru neskladnosti s takšnim načrtom je treba plačila ustaviti, dokler se ne izvedejo korektivni ukrepi.

4. Več ocenjevalnih meril za podporo različnim raziskovalnim potem

Raziskovalne dejavnosti je mogoče dojemati in ocenjevati na več načinov, vendar niso vse značilnosti in rezultati znanstvenega dela enako ocenjeni, ovrednoteni in posledično financirani. Nekateri načini raziskovanja ali znanstvenega dela so manj cenjeni. Nekateri skupine raziskovalcev – pogosto gre za raziskovalke – so izključene iz možnosti financiranja ali pa so jim te onemogočene.

Priporočila skupine CHANGE:

- Razpravljati o konceptih meritokracije, moči in kapitala ter jih izpodbijati. Vprašanja, ki bi jih bilo treba zastaviti, so: Kaj pomeni “odličnost”? Kaj ta vključuje? Kdo je “idealni raziskovalec”? Kaj je “idealna raziskava”? Ali lahko za odlične raziskave štejemo objave temeljnih raziskav, ki slonijo le na meritvah?
- Vzpostaviti dva združljiva vidika ocenjevanja in vrednotenja za “družbeno odgovorno znanost”: znanstveni vplivi in vplivi na družbo.
- Razširiti metode ocenjevanja v OFR-jih in vpeljati alternativne parametre kot veljavna merila za prijavo in napredovanje poleg ali namesto produktivnosti temeljnih raziskav.

- Vključiti ozaveščenost in ozaveščanje o enakosti spolov v merila presoje in vrednotenja.
- Tudi večinoma nevidno, časovno potratno redno poslovanje, ki ima nizek status, a omogoča delovanje OFR-ja, mora biti priznано kot upravičene raziskave, npr. organizacija dogodkov, znanstvena komunikacija po drugih kanalih, ki niso splošno dostopni recenzirani članki, ustvarjanje video posnetkov ali intervjujev, pojavljanje v medijih itd.
- Priznati različne vrste akademskih dosežkov, prispevkov in kariernih poti, npr. interdisciplinarne in aplikativne
- raziskave, strokovne prakse, znanstvene objave v različnih jezikih in na različnih platformah, inter- ali transdisciplinarno mobilnost med različnimi strokovnimi področji v času akademske kariere, število predlogov, podanih v svojstvu glavnega raziskovalca, ali druge akademske prispevke.
- Razviti več vrst financiranja, primernih za različne in raznolike vrste raziskovalcev in raziskav znotraj posamezne OFR. Potrebno je poudariti, da vključenosti spolov ne smemo reševati z delitvijo institucij, temveč z omogočanjem raznolikosti znotraj iste institucije.

Priporočila za posamezne države

Povezave do dokumentov, namenjenih posameznim državam in zapisanih v nacionalnih jezikih, kjer vsak partner:

1. prilagodi in prevede ta strateški dokument
2. poudari ali na novo oblikuje določena priporočila glede na lasten specifičen nacionalni kontekst.

Reference

CHANGE. 2022. Dokument 5.3: Poročilo o strateških ukrepih za izboljšanje raziskovalnih programov in financiranja, ki vključujejo enakost spolov. DOI 10.17605/OSF.IO/DX56U. [link](#)

EIGE. 2022. Enakost spolov na akademskem in raziskovalnem področju – Merilo upravičenosti v načrtu za enakost spolov Obzorja Evropa. Pridobljeno na povezavi: [link](#) (1. avgust 2022)

Evropska komisija. 2020a. Generalni direktorat za raziskave in inovacije, Iagher, R., Monachello, R., Warin, C., *Znanost z in za družbo v Obzorju 2020 : dosežki in priporočila za Obzorje Evropa*. Delaney, N.(ur.), Tornasi, Z.(ur.), Urad za publikacije. [link](#)

Evropska komisija. 2020b. *Enakost spolov v raziskavah in inovacijah – Strategija EK za enakost med spoloma*. Pridobljeno na: [link](#) (1. avgust 2022)

OECD. 2015. *Priročnik Frascati 2015: Smernice za zbiranje podatkov o raziskavah in eksperimentalnem razvoju ter poročanje o teh podatkih, Merjenje znanstvenih, tehnoloških in inovacijskih dejavnosti*. Pariz, Francija: Založništvo OECD. [link](#)

Sato, Sayaka, Pascal Mark Gyax, Julian Randall and Marianne Schmid Mast. 2020. *Problem neenakosti spolov pri recenziranju prijav za raziskovalne štipendije in odločitvah o financiranju: izzivi in prihodnje usmeritve*. Higher Education. 82, 145–162.

She Figures (Ženske v številkah). 2021. Objavila *Evropska komisija*, 2021. Luksemburg: Urad za publikacije Evropske unije. Pridobljeno na: [link](#) (1. avgust 2022)

Ta projekt je bil financiran iz programa Evropske unije za raziskave in inovacije Obzorje 2020 v okviru sporazuma o dodelitvi sredstev št. 787177.

Projekt koordinira Interdisciplinarni raziskovalni center za tehnologijo, delo in kulturo – IFZ (Avstrija).

Ostali partnerji so:

- Rheinisch-Westfälische Technische Hochschule Aachen (Nemčija),
- Universidade De Aveiro (Portugalska),
- Zilinska Univerzita V Ziline (Slovaška),
- Nacionalni Inštitut za biologijo (Slovenija),
- Fraunhofer Gesellschaft Zur Foerderung der Angewandten Forschung E.V. (Nemčija),
- Beit Berl Academic College (Izrael)

Več podrobnosti je na voljo na povezavi: <https://www.change-h2020.eu>.

Mnenja, izražena v tem dokumentu, odražajo le pogled avtorjev, nikakor pa ne mnenj Evropske komisije (EK). EK ni odgovorna za kakršno koli uporabo informacij, ki jih vsebuje ta dokument.

universidade de aveiro
theoria poiesis praxis

UNIVERSITY
OF ŽILINA

המכללה האקדמית בית ברל
الكلية الأكاديمية بيت بيرل
Beit Berl College

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement no. 787177. This publication reflects only the authors' views and the European Union is not liable for any use that may be made of the information contained therein.